

Срему, где њихов труд да омогуће свој ојстину рену, као и начина презентовања резултата уз нак. Једно од првих насеља био је Петровац, коришћење извора и литературе.

Остали део доноси обраду следећих тема и проблема: Љубомир као пределе целина: географски положај, границе и имп. Природне одлике подразумевају представљање геолошког састава, рељефа, климе, хидрографије и пределе лошког састава. У одељку Љубомир у прошлости. Аутор Бабиак прати све до дана данашњег сати даје је осврт на Преисторијско доба, Рим животи Словака у насељима, посебно Бачким, скопички период и Средњи век наводећи Банатским и Сремским, јер су често живели имена испражених локалитета као и села у којима хетерогеним насељима, посебно изајима се они налазе, уз картографско представљање колонизације после Другог светског рата. Пријављена на основу писаних извора и литературе ојстину су саставни подаци свих насеља. Уствари то је сумарни преглед Љубомира рајних појаса становништва као и табеле становништва од 1371. год. када је у саставу српске појаса о броју Словака од 1948. до 1991. године. Подаци о културним догађајима у словачким насељима откривају висок ниво организације у домену неговања културних традиција путем певачких и музичких друштва, уметничких галерија итд.

Др Бабиак посебно је обрадио свих седамнаест насеља у којима живи више од петина становништва, иако их има и у другим насељима у мањем броју (у фусној читам да у Београду живи око 1000 Словака). Посебни део Бабиак о приказу Словака у седамнаест одбрањених насеља изложен је крајак историјатом сваког насеља с обзиром на време доласка Словака, при чему су нека од тих насеља саставили али има и оних насталих почетком двадесетог века.

Други део књиге о народној култури Словака у Југославији садржи 296 географских карата од којих две уводне карте приказују: катунског сточарења у прошлости традиционална свадбена локација. Из књиге М. извора за ојстину, и то: земљорадњу, воћарство, сточарство, уз то дају су подаци и о шумарству, трговини и саобраћају.

Одељак о становништву садржи следећа података: раније становништво, „фамилије“ према пореклу и њихове славе (крсна имена); демографска ситуација у савремено доба, укључујући и занимања. Следи осврт на говор становништва, на обележја ношће и исхране, средства и породичних односа, истакнути годишњи обичаји од крсне славе, Божића и Ускрса до св. Василија Острошког и Петровдана. Следи опис друштвено-правних обичаја, за тим животи циклус, гробља и надгробни епиграфи, гостопримство и суседство.

Миљана РАДОВАНОВИЋ

Недељко-Неђо Паовица: ЉУБОМИР — антропогеографска истраживања; Српска академија наука и уметности, Београд 2002.

Као што је аутор наговестио у уводу, истраживање у Љубомиру обављао је годинама, захтевао од сваког теренског истраживача. Неђо Паовица је у посебном делу љубомирског насеља

Остали део доноси обраду следећих тема и проблема: Љубомир као пределе целина: географски положај, границе и имп. Природне одлике подразумевају представљање геолошког састава, рељефа, климе, хидрографије и пределе лошког састава. У одељку Љубомир у прошлости. Аутор Бабиак прати све до дана данашњег сати даје је осврт на Преисторијско доба, Рим животи Словака у насељима, посебно Бачким, скопички период и Средњи век наводећи Банатским и Сремским, јер су често живели имена испражених локалитета као и села у којима хетерогеним насељима, посебно изајима се они налазе, уз картографско представљање колонизације после Другог светског рата. Пријављена на основу писаних извора и литературе ојстину су саставни подаци свих насеља. Уствари то је сумарни преглед Љубомира рајних појаса становништва као и табеле становништва од 1371. год. када је у саставу српске појаса о броју Словака од 1948. до 1991. године. Подаци о културним догађајима у словачким насељима откривају висок ниво организације у домену неговања културних традиција путем певачких и музичких друштва, уметничких галерија итд.

Др Бабиак посебно је обрадио свих седамнаест насеља у којима живи више од петина становништва, иако их има и у другим насељима у мањем броју (у фусној читам да у Београду живи око 1000 Словака). Посебни део Бабиак о приказу Словака у седамнаест одбрањених насеља изложен је крајак историјатом сваког насеља с обзиром на време доласка Словака, при чему су нека од тих насеља саставили али има и оних насталих почетком двадесетог века.

Други део књиге о народној култури Словака у Југославији садржи 296 географских карата од којих две уводне карте приказују: катунског сточарења у прошлости традиционална свадбена локација. Из књиге М. извора за ојстину, и то: земљорадњу, воћарство, сточарство, уз то дају су подаци и о шумарству, трговини и саобраћају.

Одељак о становништву садржи следећа података: раније становништво, „фамилије“ према пореклу и њихове славе (крсна имена); демографска ситуација у савремено доба, укључујући и занимања. Следи осврт на говор становништва, на обележја ношће и исхране, средства и породичних односа, истакнути годишњи обичаји од крсне славе, Божића и Ускрса до св. Василија Острошког и Петровдана. Следи опис друштвено-правних обичаја, за тим животи циклус, гробља и надгробни епиграфи, гостопримство и суседство.

За егзактни приказ битних антропогеографских обележја поједине пределе целине, од највеће значаја је осврт на свако насеље на начин како је то Цвијић својевремено осмислио и захтевао од сваког теренског истраживача. Неђо Паовица је у посебном делу љубомирског насеља

ља сврстао у две групе: насеља у равни Поља и насеља изван равни Поља, при чему је описан за свако насеље његов пољожај и описан карактеристике, постанак села, старине и порекла становништва са прегледом фамилија. Појаву новину у односу на ранија излагања о селима у насељима на основу народних предања о њима, аутор ове монографије осим предања уноси и основне податке објављене у најновије време у Археолошком лексикону о сваком објекту, односно локалитетима које су археолози унели у лексикон.

Концепција аутора да уједно са антропогеографским, доведеним у бијелим илустрацијама до приказа савременог селима у пределу Љубомир, као и то што је у једном крајком етнографском приказу истакао и нека селина, али суштинска обележја Љубомираца у погледу духовне културе и друштвено-породичних односа, даје овој монографији осебно вредност. Аутор је у тексту објавио и да десетак оригиналних снимака са терена и потребна објашњења, што такође доприноси вишеструкој вредности ове монографије.

Миљана РАДОВАНОВИЋ

Миленко Каран, ПСИХОЛОГИЈА СТЕЊКА, Просвета Ниш 2001, 264 стране

У расправи о специфичним средњовековним надгробним сивоменцима распрострањеним на просторима Босне Херцеговине, западне Србије и делом Далмације, Миленко Каран говори, углавном у јединици, доводећи скоро до имагинарне персонификације камене надгробне белеге. Са вештином искусног истраживача и писца проваљачи своје замисли кроз лабиринт студија о сивоменцима других истраживача и често још много неразјашњених питања о средњовековним надгробним сивоменцима и некрололама феудалног друштва Босне. У уводу (11–18. страна) књиге аутор нас ујозорава да „психолошко разматрање се мора ослонити на имагинацију и, често, домишљивости што значи да је сваки психолошки ствари да се ове ради о покушају, у оквиру психологије, потврде или оспоравања „претпоставке о нашој људи који су прваци и постављали ове сивоменике“. Аутор и помиње и о чему ће још све бити речи покомници Босне и Херцеговине заиста оригинална излагања. За уверење да књига заиста предствља замашну комплексну студију — својерасно оглед о сивоменцима, времену када су постојале кроз анализе истраживачких недоумица о њима и људима тога доба, довољно је осврнути се на садржај књиге. Речазане у уводу са-

мо показују са колико акрибије и ерудиције М. Каран настоји да приђе, размисли и допринесе разјашњењу феномена и проблема које се налазе међу сивоменцима.

У садржају књиге су уводно слово, шест главља у којима се разматрају различита селожена питања ових сивоменика, и на крају су крајко обраћање аутора читаоцу, најомене и литератūra.

У уводном поглављу Општа обавештења (19–37) аутор додаје, на основу релативно обимне литературе о сивоменцима, преглед и анализу назива сивоменика и гробаља. Говори о легендама о сивоменуцима, распрострањеним селима, укључујући броју, облицима, украсима, менаџментским школама, главним некрололама, најчешћим истраживачима и поштом истраживачима сивоменика. Мислим да је сасвијасно да је аутор у овом поглављу желео читаоцу да пре дочи што већи број релевантних обавештења и што уједно префрдава истраживача који се посебно бавили питањима сивоменика.

У другом поглављу Преходна разматрања (39–68), и поред тога што постоје бројне студије и што се много зна о сивоменцима, ипак је тога, у вези са њима, необјашњено и недоречено. Зато поставља три основна питања: „1. Да ли је сивоменик изворно дело нашег човека или је једини увоз са стране; 2. Да ли је овај сивоменик уметничко дело неједнаке, па нека буде, и мале вредности — или је он обичан надгробник са никаквим или једванеким естетским дометом; и 3. Да ли је богумилско учење утицало на подизање сивоменика и, ако јесте, у чему је његово присуство на њему или, ако није, чега је онда сивоменик сивоменика“Анализирајући питање стваралаштва или ојонашања, аутор се наискусно преходно истраживање предељује за то да се ради о изразу чије су основе у старим словенским традицијама, али је истовремено израз и производ свога времена, па каже „сивоменик нашег човека и на њему човеку“. Не мислим да је само његова посебност, већ и када нешто „ојонаша казује те бити исто“. У одговору на друго питање но питање М. Каран је склон мишљењима истраживача, мислим ојонаша, да је на значајном броју сивоменика сказана „оригинална и својерсна уметност“ или, још одређенија су њих својим одликама ови средњовековни сивоменци културна и уметничка појава. Питање да ли су сивоменци богумилски или народни, аутор је дељен да су сивоменци богумилски, али и народни — колико је и овај верски покрет народни.